

Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2020–2022

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Senised tegevused avatud valitsemise partnerluses.....	4
Tegevuskava koostamise protsess	5
Edasine tegevuskava	6
Lubadus 1: koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine valitsusasutustes.....	8
1.1. Eelnõude väljatöötamise koosloomekeskkonna arendamine.....	8
1.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste suurendamine.....	10
Lubadus 2: koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes	13
2.1. Avatud valitsemise põhimõtete juurutamine kohaliku omavalitsuse üksustes.....	13
2.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste ja kogukondade panuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes.....	15
Lubadus 3: poliitikakujundamise läbipaistvuse suurendamine.....	17
3.1. Kõrgemate ametiisikute huvide konflikti vältimise juhiste ja lobistidega suhtlemise hea tava väljatöötamine ja rakendamine	17
3.2. Teavitaja kaitse regulatsiooni rakendamise toetamine.....	19
Tegevuskava elluviimine	21

Sissejuhatus

Avatud valitsemise partnerlus (edaspidi AVP) on rahvusvaheline algatus, et suurendada avaliku võimu teostamise avatust, läbipaistvust ja inimesekesksust ning kasutada selleks uusi tehnoloogiaid. Eesti liitus algatusega 2012. aastal. AVP tegevusi viiakse ellu kaheaastaste tegevuskavadega, millest siinne, „Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2020–2022“ (edaspidi *tegevuskava*), on viies. Eesti AVP tegevusi koordineerib avatud riigivalitsemise arengukomisjon (edaspidi ARVAK), kuhu kuuluvad nii ministriumite kui ka valitsusväliste organisatsioonide esindajad.

Tegevuskava toetab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtideni jõudmist. Vahetumalt on tegevuskava seotud sihiga „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“:

- „Eesti on uuendusmeelne, teadmiste loomist ning kasutamist väärtustav riik, kus ühiskonnaelu korraldatakse uute, inimesekesksete ja tõhusate tehnoloogiate abil. Õigus- ja maksukeskkond ning valitsemiskorraldus soosivad ühiskonna sidusust, uute lahenduste kasutuselevõttu, innovatsiooni ja paindlikku riigivalitsemist. Avalikud teenused on taustal toimivad ja etteaimavad ning andmeruum kaitstud. Eesti riigikorraldus ja inimeste osalus selles on trende loov ja eeskujuks teistele riikidele;
- Eesti on usaldusväärne riik oma kodanikele ning väärtustatud partner rahvusvahelises suhtluses. Riigi valitsemine on avatud ehk võimu teostatakse avalikes huvides ausalt ja läbipaistvalt. Eesti on valvatud ja kaitstud, maailmas tuntakse meid hästi ja riigi rahvusvaheline positsioon on tugev;
- Eesti on inimesekeskne riik, kus poliitikakujundamine on koosloomeline ja inimesed saavad osaleda oluliste otsuste tegemisel. Avalikud teenused on kvaliteetsed ja kättesaadavad sõltumata elukohast ning suurendavad inimeste heaolu ja turvalisust.“

Samuti toetab tegevuskava „Eesti 2035“ sihtide „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“ („Tegus inimene saab hästi hakkama ning on ühiskondlikult aktiivne ja vastutustundlik, panustades nii kogukonna kui ka riigi arengusse terve eluea jooksul“) ning „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ („Koostöömeelne ühiskond on võrgustikupõhine ja aktiivne. Iga inimene, kogukond ja vabaühendus saab ja tahab ühiskonnakorralduses kaasa lüüa ja koostööd teha“) saavutamist.

Nende eesmärkideni jõudmist toetab ka mitu strateegilist arengudokumenti ning valdkondlikku tegevuskava. AVP tegevuskava keskendub tegevustele, mis viiakse ellu valitsusasutuste ja vabaühenduste koostöös. Tegevused on valitud, lähtudes avalikule ideekorjele esitatud ettepanekutest¹ ja ministriumite algatustest. Tegevuskava koostamist ja elluviimist koordineerib Riigikantselei.

¹ Avalik ideekorje toimus 21. maist 4. juunini 2020. aastal ning sinna esitasid üheksa ettepanekut E-riigi Akadeemia, MTÜ Korruptsioonivaba Eesti, Rohetiigri algatus, SA Eesti Koostöö Kogu, OÜ Juhatuse Kompetentsikeskus ja Eesti Haridusfoorum (koos Vabaharidusliiduga).

Senised tegevused avatud valitsemise partnerluses

Eesti neljas senises avatud valitsemise partnerluse tegevuskavas on olnud kokku 53 tegevust. Keskendutud on läbipaistvale ja kaasavale poliitikakujundamisele ning seda toetavale digitaristule.

Rahvusvaheliselt on suurt tähelepanu teeninud rahvaalgatusportaal, mille kaudu saab igaüks tõstatada ühiskondliku probleemi või küsimuse, pidada selle üle avalikku arutelu või algatada kollektiivse pöördumise koostamine Riigikogule.² Samuti on Eesti eeskuju oma eelnõude infosüsteemiga, mille puhul on AVP tegevuskavade osana suurendatud võimalusi teavitada huvilisi eelnõu menetluskäigust, ning käsil on arendus, mille tulemusel saab infosüsteemist eelnõude koostamekeskkond.

Et suurendada avaliku raha kasutamise läbipaistvust ja arusaadavust, on avalikustatud valitsussektori raamatupidamise andmed riigiraha rakenduses³ ja loodud veebi ülevaade keskvalitsuse asutustelt vabaühendustele tehtud väljamaksete kohta⁴. Samuti on loodud avaandmete portaal opendata.riik.ee ning tehtud avaandmetena kättesaadavaks Riigikogu täiskogu istungite seotud andmed⁵. Valminud on kohaliku omavalitsuse üksuste teenustasemete hindamise veebileht, milles saab vaadata valdkondade kaupa oma omavalitsusüksuse andmeid ning võrrelda neid Eesti keskmise ja teiste omavalitsusüksuste andmetega.⁶

AVP tegevuskavades on olnud ka mitu sellist algatust, mille eesmärk on olnud suurendada riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste ametnike poliitikakujundamise oskusi ja millega jätkatakse ka edaspidi. Ministeriumites pakuvad ametnikele vajalikku tuge kaasamiskoordinaatorid ning korraldatakse keskseid koolitusi nii riigi kui ka kohaliku omavalitsuse üksuste ametnikele. Kohaliku omavalitsuse üksustele on välja töötatud juhtnõidid ja näidised, kuidas koostada inimestele lihtsasti arusaadav ülevaade eelarvest. Samuti on neid juhendatud kaasava eelarve rakendamisel ning oma üksuse avatud valitsemise tegevuskava koostamisel.

Samal ajal töötati välja strateegilise partnerluse kontseptsioon selleks, et vabaühenduste rahastamise läbipaistvust suurendada. Et vabakond suudaks avalikku poliitikat paremini analüüsida ja kaasata oma liikmesorganisatsioone seisukohtade väljatöötamisse, on viidud ellu vabaühenduste arenguprogramm.

Kõik Eesti senised AVP tegevuskavad, nende aruanded ja rahvusvahelise hindamismehhanismi (edaspidi *IRM* ehk *independent reporting mechanism*) hinnangud on avaldatud Riigikantselei veebilehel.⁷

² www.rahvaalgatus.ee; alates 2014. aastast on Riigikogu menetlusse esitatud 66 kollektiivset pöördumist (47 rahvaalgatusportali kaudu ja 19 paberil). 2016. aastal lansseeritud rahvaalgatus.ee portaalil on 132 algatusele antud üle 89 500 digiallkirja (eID, PIN2). Reaalajas uuenevat statistikat on võimalik jälgida portaali esilehel. Portaal kasutab info koondamiseks ja jagamiseks avaandmete rakendusliideseid (API).

³ <https://riigiraha.fin.ee>; andmed on avalikustatud alates 2004. aastast ja neid uuendatakse pidevalt.

⁴ mtyraha.heakodanik.ee; praegu on avaldatud andmed aastate 2016–2018 kohta, 2019. aasta andmed lisanduvad lähiajal.

⁵ Riigikogu avaandmeid väljastatakse rakendusliidese (API) kaudu JSON-vormingus: <https://api.riigikogu.ee/swagger-ui.html>.

⁶ minuomavalitsus.fin.ee; andmed on avalikustatud alates 2016. aastast.

⁷ <https://www.riigikantselei.ee/et/avatud-valitsemise-partnerlus>

Tegevuskava koostamise protsess

Tegevuskava koostamise protsessi kinnitas ARVAK 3. detsembril 2019. aastal. Eriolukorra tõttu lükkus osa kavandatud tegevusi edasi ja uue ajakava kinnitas ARVAK kirjalikul koosolekul 25. mail 2020. aastal. Ajakava uuendamisel lähtuti eesmärgist esitada tegevuskava Vabariigi Valitsusele tegevusprogrammis ettenähtud tähtajaks nii, et kaasamise ja koosloome asjus järeleandmisi ei tehta.

Tabel 1. Tegevuskava koostamise protsess

Aeg	Tegevus	Eesmärk
7.–21.10.2019	Eelkohtumised huvirühmadega	Tutvustada AVPd seni vähemkaasatud sidusrühmadele (Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Külaliikumine Kodukant, Korruptsioonivaba Eesti, vanemaealiste poliitika eksperdid)
30.10.2019	Tegevuskava avaseminar	Koostöös AVP ümarlaua ja sidusrühmade esindajatega leida AVP ühisosa strateegiaga „Eesti 2035“
03.12.2019	ARVAKi kohtumine	Kokku leppida tegevuskava koostamise protsess
06.02.2020	AVP ümarlaua kohtumine	Arutada tegevuskava koostamise protsessi
17.02.2020	Kantslerite nõupidamine	Tutvustada tegevuskava koostamise protsessi
18.02.2020	ARVAKi kohtumine	Anda hinnang kehtiva tegevuskava elluviimisele ja selle tegevustega jätkamise vajalikkusele
25.05.2020	ARVAKi kohtumine (kirja teel)	Ajakohastada tegevuskava koostamise ajakava
21.05–4.06.2020	Avalik ideekorje (sh ministeeriumid)	Leida uusi AVP tegevusi
10.06.2020	Seminar seotud partnerorganisatsioonide ja ministeeriumite esindajatega	Kujundada tegevuskava võimalikke uusi tegevusi
15.06–3.07.2020	Temaatilised töötod seotud partnerorganisatsioonide ja ministeeriumite esindajatega	Kokku leppida, milliste tegevustega panustatakse AVP tegevuskavva (sh kohaliku omavalitsuse üksustele, korruptsiooni ennetamisele ja koosloomemeetodite levitamisele suunatud tegevused)
6.07–4.08.2020	Tegevuskava eelnõu koostamine koosloomes seotud partnerorganisatsioonide ja ministeeriumite esindajatega	Senised arutelud ja kokkulepped on analüüsitud ja tegevuskava eelnõu valmis
10.08.2020	ARVAKi kohtumine ja tegevuskava tutvustamine kantslerite nõupidamisel	Tegevuskava ettevalmistamine avalikuks konsultatsiooniks ja kooskõlastamiseks
12.–27.08.2020	Tegevuskava kooskõlastamine	Tegevuskava on partnerite ja ministeeriumitega kokku lepitud
18.09.2020	AVP tegevuskava esitamine Vabariigi Valitsusele	Tegevuskava heakskiitmine

Edasine tegevuskava

AVP juhiste kohaselt peavad tegevused olema konkreetsed, mõõdetava tulemusega, kokku lepitud vastutaja ja kaasvastutaja(te)ga, asjakohased ning kavandatud ajal täidetavad.

Tegevuskavas antakse kolm lubadust, mille täitmiseks kavandatakse kuus üksteist täiendavat tegevust. Neist kaks, eelnõude väljatöötamise koosloomekeskkonna arendamine ja koosloomelise poliitikakujundamise oskuste suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes, on jätkutegevused.

Tabel 2. Tegevuskava lubadused ja tegevused

Lubadus	Tegevus
1. Koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine valitsusasutustes	1.1. Eelnõude väljatöötamise koosloomekeskkonna arendamine
	1.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste suurendamine
2. Koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes	2.1. Avatud valitsemise põhimõtete juurutamine kohaliku omavalitsuse üksustes
	2.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste ja kogukondade panuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes
3. Poliitikakujundamise läbipaistvuse suurendamine	3.1. Kõrgemate ametiisikute huvide konflikti vältimise juhiste ja lobistidega suhtlemise hea tava väljatöötamine ja rakendamine
	3.2. Teavitaja kaitse regulatsiooni rakendamise toetamine

Kuna see on Eestile viies tegevuskava, on meil kogunenud piisavalt kogemusi, et panustada tulevikus ka AVP juhtimisse. Sel põhjusel kaalume kandideerimist AVP juhtkomiteesse, mille valimised toimuvad 2021. aastal.⁸

Senisest aktiivsem kaasarääkimine AVP tuleviku teemal ja panustamine AVP juhtimisse võimaldab Eestil end ka rahvusvaheliselt avatud valitsemise eeskujuna tutvustada ning jagada oma kogemusi muu hulgas koosloomelise poliitikakujundamise ja selle digitaristu vallas.

⁸ AVP juhtkomiteesse kuulub 11 riigi ja 11 vabaühenduse esindajat. Liikme volitused kestavad kolm aastat. Juhtkomitee valimisel osalevad kõik algatusega liitunud riigid ning liikmete valimisel lähtutakse piirkondlikest kvootidest. Euroopa riikidele vabaneb 2021. aastal juhtkomitees kaks kohta.

Arvestades senist kogemust, pakume rahvusvaheliseks aruteluks välja järgmised ettepanekud AVP mõju suurendamiseks.

- Kuigi AVP tegevuskavu planeeritakse kaheaastastena, kulub harjumuspäraseid tegevusviise muutvate tegevuste elluviimisele ja nende mõju avaldumisele sageli enam aega, mistõttu on mõistlik tegevusi kavandada pikema aja peale, näiteks 1+2 süsteemis, kus lisaks detailsemale kaheaastasele tegevuskavale planeeritakse jätkutegevusi ka kaheks järgnevaks tegevuskavaks, et suurendada tegevuste mõju sellele, et valitsemine avatumaks muuta. Seda lähenemist on Eestis toetanud ARVAK ja ka IRMi Eesti ekspert.
- IRM tunnustab tegevusi, mis on suure potentsiaalse mõjuga ning muudavad valitsemist avatumaks väljapaistvalt ehk tegevuse tulemusena toimub poliitikavaldkonnas tavapärase tegevusviisiga võrreldes oluline muutus. Eestis on valitsemine juba praegu keskmisest avatum, mistõttu on tavapärase tegevusviisi muutmine väljapaistvalt keerulisem. Sel põhjusel peaks riikide edusammude hindamisel arvestama edaspidi ka nende lähteseisu ja kaaluma lisategevuste tunnustamist AVP eesmärkidesse panustamisena (näiteks teiste liikmesriikide mentorlus).
- AVP kaheaastased tegevuskavad eraldi dokumentidena ei sobitu alati loomulikult kõigi liikmesriikide strateegilise planeerimise raamistikku ja finantsvahendite kavandamise protsessi. Sel põhjusel võiks kaaluda paindlikumat lähenemist, mis võimaldab käsitleda AVP eesmarke toetavaid tegevusi lõimituna mõne teise strateegilise arengudokumendi ja/või tegevuskavaga.

Lubadus 1: koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine valitsusasutustes

1.1. Eelnõude väljatöötamise koosloomekeskkonna arendamine	
august 2020 – juuni 2022	
Vastutaja	Riigikantselei
Kaasvastutav(ad) asutus(ed)	Justiitsministeerium, Registrite ja Infosüsteemide Keskus, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Kaasvastutavad vabaühendused	Vabaühenduste Liit, Eesti Koostöö Kogu

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Eelnõude infosüsteem (EIS) võeti kasutusele 2011. aastal, et ministeeriumite vahel eelnõusid kooskõlastada ja esitada ning hallata Euroopa Liidu dokumente. Lisaks toimib osaluskanalina ka osale.ee, mis pole aga EISiga piisavalt lõimitud. Seega on õigusloome killustatud eri keskkondade vahel ning dokumendiversioonide haldamine on hajali (näiteks arutas Vabariigi Valitsus 2019. aastal 718 eelnõu ja muud küsimust). Nii ametnikud kui ka huvirühmad on huvitatud avatud platvormist, mis võimaldab koosloomelist poliitikakujundamist alates algatuse võimalikult varajasesst etapist.
Tegevuse kirjeldus	„Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2018–2020“ raames on välja töötatud uue infosüsteemi lähteülesanne ning prototüüp, mis on läbinud kümme katserühma (ministeeriumite, Riigikogu ja huvirühmade osalusel). Siinne tegevuskava hõlmab tekstiredaktori arendamist, selle katsetamist ja kasutuselevõtmist ametkonna poolt. Koosloomekeskkonna avaliku vaate funktsionaalsus saavutatakse järgmise tegevuskava osana. Mõjude hindamiseks on koosloomekeskkonna arenduste osana kavas luua etteaimavamaid lahendusi (sh kasutades sisendina varemvalminud prototüüpi). Lahenduste leidmisel peetakse silmas, et need ühilduksid varem riigis kasutusel olevate infosüsteemidega ning ei suurendaks halduskoormust ja andmete dubleerimist.
Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Arenduse tulemusena valmib terviklik koosloomekeskkond, mis võimaldab õigust luua ja menetleda. Platvorm annab ülevaatliku pildi algatuse käekäigust selle sünnist kuni vastuvõtmise ja järelhindamiseni. Üleminek dokumentidelt keskkonnapõhisele töötamisele suurendab õigusloome läbipaistvust, võimaldab suuremat koosloomet ning vähendab nii ametnike kui ka huvirühmade töötunde, mis kuluvad dokumentide koostamisele, ajakohastamisele ja

	menetlemisele. Arenduse siinse etapi käigus loodav põhjalikult katsetatud tekstiredaktor on koosloomekeskkonna avaliku vaate kasutuselevõtu eeldus.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Avalikkuse kaasamine
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamist. Samuti on tegevus seotud kodanikuühiskonna programmi „Tugev kodanikuühiskond“ aastate 2021–2024 tegevustega.

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
Tekstiredaktori arendustööd (sh väljatöötamiskavatsuse, seaduse ja määruse eelnõu ning seletuskirja teksti loomise töövahend)	Tekstiredaktor on valmis katsetamiseks.	08.2020	12.2020
Tekstiredaktori katsetamine	Tekstiredaktorit on katsetatud viie kaasusega.	01.2021	06.2021
Tekstiredaktori katsetamine	Tekstiredaktorit on katsetatud kümne kaasusega.	07.2021	12.2021
Katsetulemuste analüüs ja edasiste tegevuste kavandamine (sh avaliku vaate arendamiseks)	Jätkutegevused on kokku lepitud.	01.2022	06.2022

1.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste suurendamine

august 2020 – juuni 2022

Vastutaja	Riigikantselei
Kaasvastutavad asutused	Rahandusministeerium, Maaeluministeerium, Siseministeerium, Kultuuriministeerium
Kaasvastutavad vabaühendused	Vabaühenduste Liit

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Avalikkuse kaasamine on Eestis poliitikakujundamisse juurdunud, kuigi valitsusasutuste võimekus on ebaühtlane. Avalikkus ootab aga kaasamise asemel üha enam koosloomelist poliitikakujundamist ning see eeldab lisaks tehnilisele toele (nagu enne kirjeldatud EISi arendamine) ka ametnike (sh kaasamiskoordinaatorite) oskuste suurendamist (seda toetavad ka kesksed koolitused ⁹). Seejuures on oluline leida meetodeid, mis julgustaksid koosloomes osalema neidki inimesi, kes pole liitunud ühegi huvikaitse- või esindusorganisatsiooniga. Samuti peab suuremat tähelepanu pöörama ühiskonnarühmadele, kelle kaasatus on tagasihoidlikum. Näiteks on uuring näidanud, et mõne aastaga on vähenenud nende noorte osakaal, kes tunnevad, et nende osalemine mõjutab kohalikku tasandit, ning samal ajal tõusnud nende noorte osakaal, kes näevad, et nende osalemine aitab kaasa riigitasandi otsustele. ¹⁰ Arvestama peab ka, et 2035. aastal on iga neljas Eesti elanik vanem kui 65aastane, mis võib tähendada, et harjumuspärased (digitaalsed) kaasamismeetodid vajavad ülevaatamist. Peale selle näitavad uuringud, et kui eestlaste hulgas on sisepoliitikast huvitunuid 69% (2015. aastal 63%), siis teistest rahvustest Eesti kodanike hulgas 54% (2015. aastal 57%). Samuti on eestlased ligikaudu 15 protsendipunkti poliitiliselt aktiivsemad kui teistest rahvustest inimesed. ¹¹
Tegevuse kirjeldus	Parimate koosloomemeetodite kogumine ja kirjeldamine ning uute meetodikate katsetamine eesmärgiga luua ametkonnale koosloomemeetodite tööriistakast. Tehakse vähemalt kaks katseprojekti: „Eesti 2035“ strateegiapäeva kontseptsiooni väljatöötamine ja elluviimine (eestvedajad Riigikantselei ja Rahandusministeerium) ning nõuandvate kogude töö analüüsimine ja tõhustamine (Maaeluministeerium). Tegevuskava elluviimise käigus otsitakse vajaduse korral võimalusi lisada tegevusele ka kolmas katseprojekt.

⁹ Tegevuskava elluviimise ajal jätkuvad kesksed poliitika kujundamise ja mõjude hindamise koolitused (sh kaasamine, protsessijuhtimine ning analüüsivõimekuse valikmoodulid) kuni kaheksajale inimesele aastas.

¹⁰ Flash Eurobarometer 455. European Youth. September 2017.

¹¹ Balti Uuringute Instituut, SA Poliitikauringute Keskus Praxis. Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017.

	<ul style="list-style-type: none"> • Riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ on valdkonna arengukavade ja nendega seotud programmide katusdokument. Strateegia elluviimise protsess näeb ette, et kord aastas toimub strateegiapäev partnerite ja huvirühmadega, kuid eesmärk on luua võimalus kõigile soovijaile panustada strateegia aruteludesse. Selleks töötatakse koostöös vabakonnaga välja kontseptsioon ning koosloomemethodid. „Eesti 2035“ strateegiapäeva kontseptsioon hakkab olema paindlik ja võimaldab katsetada mitut meetodit, mida saavad seejärel kasutada ka teised valitsusasutused, kohaliku omavalitsuse üksused jt. • Strateegilise partnerluse ja nõuandvate kogude katseprojekti eesmärk on Maaeluministeeriumi näitel (nende valitsemisalas on üle 15 nõuandva kogu, kus osaleb ligi 150 organisatsiooni) analüüsida nõuandvate kogude töö planeerimise, juhtimise ja kaasamise praktikad ning luua eri juhtimistasanditele töövahendid, mis aitavad suurendada poolte koostöö tulemuslikkust ja nende rahulolu protsessiga. Tulemusi saavad kasutada ka teised valitsusasutused, kohaliku omavalitsuse üksused jt. <p>Tegevuse (järel)hindamiseks tehakse osalejate (kaasamiskoordinaatorid, osalevate ministeeriumite ametnikud, vabaühenduste esindajad) seas rahuloluküsitlus.</p>
Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Loodav koosloomemethodite tööriistakast koondab senised kogemused ja õppetunnid ning võimaldab katsetada eri koosloomemethodideid. Selle tulemusena on ametnikel teadmised, mis suurendavad nii julgust kui ka oskusi koosloomes poliitikat kujundada (sealhulgas suureneb kaasamiskoordinaatorite võimekus nõustada poliitikakujundajaid oma valitsusasutuses). Samuti suureneb poliitika- ja õigusloome teadmispõhisus ja koosloomeliskus ning paranevad osaliste oskused ja teadmised (sealhulgas ootuste kirjeldamise ja juhtimise vallas). Tööriistakasti saavad kasutada ka kohaliku omavalitsuse üksuste töötajad.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Avalikkuse kaasamine
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“ ning „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ saavutamist. Samuti toetab tegevus „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030“ (koostamisel) ning katseprojektide valdkonna arengukavade eesmärkide saavutamist.

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
----------------	---------	----------	---------

Koosloomemeetodite kogumine ja analüüs (sh küsitlused ja intervjuud ministeeriumite ja vabakonna esindajatega koostöös kaasamiskoordinaatorite võrgustikuga)	Sisendi on andnud kõik ministeeriumid ja vähemalt kümme vabaühendust.	08.2020	12.2020
Kogutud koosloomemeetodite kirjeldamine ministeeriumite ja vabakonna esindajatega koostöös kaasamiskoordinaatorite võrgustikuga, juhendmaterjali avaldamine	Kirjeldatud on vähemalt seitset meetodit.	01.2021	06.2021
Katseprojektide eesmärkide ja tegevuskava läbirääkimine strateegiliste partneritega ning hetkeolukorra väljaselgitamine ja analüüs (sh küsitlused ja intervjuud ministeeriumite ja vabakonna esindajatega)	Katseprojektid on valmis järgmise etapi alustamiseks.	08.2020	12.2020
„Eesti 2035“ strateegiapäeva katseprojekti elluviimine	Sündmus toimub.	01.2021	06.2021
Nõuandvate kogude katseprojekti lahenduste väljatöötamine ja läbirääkimine strateegiliste partneritega	Sisendi on andnud vähemalt 30 organisatsiooni.	01.2021	12.2021
Katseprojektide tulemuste kirjeldamine ja juhendmaterjali täiendamine ministeeriumite ja vabakonna esindajatega koostöös kaasamiskoordinaatorite võrgustikuga	Juhendmaterjal on uuendatud tähtajaks.	01.2022	06.2022

Lubadus 2: koosloomelise poliitikakujundamise võimekuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes

2.1. Avatud valitsemise põhimõtete juurutamine kohaliku omavalitsuse üksustes	
august 2020 – juuni 2022	
Vastutaja	Rahandusministeerium
Kaasvastutavad asutused	Siseministeerium
Kaasvastutavad vabaühendused	E-riigi Akadeemia, Eesti Linnade ja Valdade Liit

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Avaliku valitsemise põhimõtted on omavalitsustes välja kujunemas. Kuigi ellu viiakse eri tegevusi, ei ole sageli avatud valitsemise põhimõtteid omavalitsuste tegevustes läbivalt kehtestatud. Heaks näiteks avatud valitsemise tegevuste ja arengudokumentide koostamisel on Elva vald ja Tartu linn. Euroopa Sotsiaalfondi projektitoetusega on avatud valitsemise tegevuskava välja töötanud ka Lääneranna ja Valga vald ning praegu on kava välja töötamas Rakvere linn. 2019. aasta sügisel tehtud omavalitsuste küsitluses tõi kuus omavalitsust esile, et neil oli 2018. aasta lõpu seisuga olemas avatud valitsemise tegevuskava (mõnel arengukava osana). Tulemused näitavad, et vajalik oleks suurendada teadlikkust avatud valitsemise laiapõhjalisemast kavandamisest.
Tegevuse kirjeldus	Et avatud valitsemise põhimõtted välja töötada ja nende rakendamist kohalikul tasandil teadvustada, on eesmärk korraldada kohaliku omavalitsuse üksustele avatud valitsemise töötoad. Töötubade täpsem sisu ja ülesehitus on välja töötamisel. Varem on toetatud üksikute kohaliku omavalitsuse üksuste põhiseid avatud valitsemise tegevuskavade väljatöötamise projekte. Plaanitavad praktilised töötoad võimaldaksid temaatilisemat lähenemist ja teatavat regulaarsust. Laiemale sihtrühmale mõeldud seminaridega on võimalik haarata enam omavalitsusi kui kohaliku omavalitsuse üksuste projektipõhise toetusega. Üks võimalikke lahendusi on eri töötubades keskenduda olenevalt osalejate ootustele ühele kindlale teemale (nt elektroonilised istungid, läbipaistvus otsustustes), analüüsides enne seni väljakujunenud tegevusviise. Varasem kogemus on näidanud, et tõhusad on seminarid, kus lisaks teoreetilistele lahendustele analüüsitakse ka osalevate omavalitsuste endi ja tutvustatakse teiste kogemust ja parimaid tegevusviise.

Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Töötoad suurendavad kohaliku omavalitsuse üksuste poliitikakujundamise oskusi ja aitavad samal ajal välja töötada just neile sobivaid tegevusviise.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Avalikkuse kaasamine
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamist.

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
Avatud valitsemise töötubade lähteülesande väljatöötamine ja töötubade ettevalmistus	Töötubade metoodika on välja töötatud	08.2020	12.2020
Avatud valitsemise töötubade korraldamine	Töötoad on läbi viidud (osaluskordade arv on 120)	01.2021	06.2022

2.2. Koosloomelise poliitikakujundamise oskuste ja kogukondade panuse suurendamine kohaliku omavalitsuse üksustes

august 2020 – juuni 2022

Vastutaja	Siseministeerium
Kaasvastutavad asutused	Rahandusministeerium, Kultuuriministeerium, Maaeluministeerium
Kaasvastutavad vabaühendused	Eesti Linnade ja Valdade Liit, Koostöö Kogu

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Üks fookusteemasid avatud valitsemises on elanike ja kodanikuühenduste kaasamine otsustusprotsessidesse. 2018. aasta mittetulundusühingute küsitlusuuring näitas, et kohaliku omavalitsuse üksuste ja vabaühenduste koostöös on toimunud seisak (püsivad koostöösuhted kohaliku omavalitsuse üksusega on 40% ühendustest). ¹² Kaasamisprojektid ja keskne koolitusprogramm toimivad ning rahulolu nendega on suur, kuid suurendama peab just kohaliku omavalitsuse üksustele mõeldud tegevuste hulka. Paljudes kohaliku omavalitsuse üksustes ei tajuta kogukondade kaasamise olulisust ning puudub ülevaade oma piirkonna kogukondadest. Nii on viimase kolme valimistsükliga vähenenud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel osalemine 60,6%-lt 53,3%-ni. Paljud kodanikualgatused toimuvad kogukondades, sõprus-, tutvus- ja naabruskondades. Kogukondadel on suur roll inimestevahelistes suhetes, arutelus ja ühistegevustes ning tervist toetava elukeskkonna kujundamisel, seda nii kohalikul kui ka riigi tasandil. Poliitikakujundamine saab olla koosloomeline vaid siis, kui lisaks vabakonna esindusorganisatsioonidele osalevad otsustusprotsessides ka kogukonnad. Erinevalt eelkirjeldatud tegevusest (2.1) keskendub see tegevus kitsamalt kogukondade kaasamisele.
Tegevuse kirjeldus	Viia ellu koosloomelise poliitikakujundamise arenguprogramm, kus osaleb vähemalt viis kohaliku omavalitsuse üksust. Programmi osana määravad kohalikud omavalitsused koostöös elanikega ning vajaduse korral ka Eesti Koduliikumisega Kodukant kindlaks ja selgitavad välja oma kogukonnad ning olemasolevaid koostöömeetodeid kogutakse, analüüsitakse ja kirjeldatakse metoodiliselt. Seejärel viiakse ellu koosloome arenguprogramm vähemalt viiele kohaliku omavalitsuse üksusele ning töötatakse koostöös kogukondade esindajatega parimaid tegevusviise silmas pidades välja kohalike elanike kaasamise mudel, mida saaks tulevikus kasutada, et kaasata kogukondi aktiivse(ma)lt kohaliku omavalitsuse üksuste otsustusprotsessidesse. Tegevuse

¹² TLÜ, IBS, Turu-uuringute AS. Kodanikuühiskonna arengukava vahehindamine (2019).

	(järel)hindamiseks tehakse osalejate (osalevate kohaliku omavalitsuse üksuste töötajad, kogukondade esindajad) seas rahuloluküsitlus.
Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Süsteemne lähenemine võimaldab kogemuste vahetamist ja suurendab valitsemise avatust. Kogukondadesse panustamine aitab luua head elukeskkonda, kus soovitakse elada ja peret luua.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Avalikkuse kaasamine
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“ ning „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ saavutamist. Samuti toetab tegevus „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030“ (koostamisel) eesmärkide saavutamist.

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
Koosloomemeetodite kogumine ja analüüs (sh küsitlused ja intervjuud kohaliku omavalitsuse üksuste ja kogukondade esindajatega)	Sisendi on andnud vähemalt viis kohaliku omavalitsuse üksust ning viie kogukonna esindajad.	08.2020	12.2020
Kogutud koosloomemeetodite kirjeldamine koostöös kohaliku omavalitsuse üksuste ja kogukondade esindajatega	Kirjeldatud on vähemalt viis meetodit.	01.2021	06.2021
Koosloomelise poliitikakujundamise arenguprogrammi elluviimine vähemalt viiele kohaliku omavalitsuse üksusele	Arenguprogrammis on osalenud viis kohaliku omavalitsuse üksust.	01.2021	12.2021
Kogukondade panuse suurendamist toetava mudeli kontseptsiooni väljatöötamine koostöös kohaliku omavalitsuse üksuste ja kogukondade esindajatega	Kontseptsioon on tähtajaks valmis.	01.2021	06.2021
Kogukondade panuse suurendamist toetava mudeli kontseptsiooni katsetamine	Mudel on katsetatud viies kohaliku omavalitsuse üksuses.	07.2021	12.2021
Kogukondade panuse suurendamist toetava mudeli täiendamine ning edasise arenduse ja haldamise kokkuleppimine	Jätkutegevused on kokku lepitud.	01.2022	06.2022

Lubadus 3: poliitikakujundamise läbipaistvuse suurendamine

3.1. Kõrgemate ametiisikute huvide konflikti vältimise juhiste ja lobistidega suhtlemise hea tava väljatöötamine ja rakendamine	
august 2020 – juuni 2022	
Vastutaja	Justiitsministeerium
Kaasvastutavad asutused	Riigikantselei, Kaitseministeerium
Kaasvastutavad vabaühendused	Korruptsioonivaba Eesti

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Õigusloome, sh huvirühmadega kohtumised ja seisukohad, pole Eestis piisavalt läbipaistvad, sest õigusaktid ei defineeri lobitööd ega kohusta kohtumisi avalikustama. Demokraatlikus ühiskonnas on kõigil õigus huve esindada ning ühiskonnal on omakorda õigus teada, kes, milliste vahendite ja millise eesmärgiga poliitikakujundamist mõjutab ning kuivõrd neid arvamusi arvesse on võetud. GRECO ¹³ soovitude põhjal peab Eesti 2020. aasta sügiseks välja töötama huvide konflikti vältimise juhised, sh huvirühmadega kohtumiste teemal, ministritele ja nende nõunikele, mille tulemusena võib riigiasutustel tulevikus lasuda kohustus kohtumised oma kodulehel avalikustada. Lisaks on eelnõude käigus toimunud kaasamisprotsessid ja huvirühmade poolset mõjutamised praegu veel raskesti jälgitavad.
Tegevuse kirjeldus	Lua ja rakendada huvide konflikti vältimise juhised ministritele ja nende nõunikele ning lobistidega suhtlemise hea tava ametiisikutele.
Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Huvide konflikti vältimise juhised kui eetikapõhimõtete kogum ministritele ja nende nõunikele aitab vältida huvide konflikti realiseerumist ning suurendab koos lobistidega suhtlemise hea tavaga valitsemise läbipaistvust ning vastutavust.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Vastutavus
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamist. Samuti on tegevus seotud

¹³ GRECO ehk The Group of States against Corruption

	„Korruptsioonivastase strateegia 2013–2020“ ja selle jätkudokumendi (koostamisel) tegevustega.
--	--

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
Huvide konflikti vältimise juhiste väljatöötamine ministritele ja nende nõunikele	Kõrgemate ametiisikute huvide konflikti vältimise juhised on valmis.	08.2020	12.2020
Lobistidega suhtlemise hea tava väljatöötamine ametiisikutele	Lobistidega suhtlemise hea tava ametiisikutele on valmis.	08.2020	12.2020
Ametiisikute koolitamine lobistidega suhtlemise head tava arvestama	Koolitusmaterjal on valmis.	01.2021	12.2021
Lobistidega kohtumiste avalikustamise kontseptsiooni rakendamine ja tehniliste lahenduste analüüs (sh võimalikud seosed koosloomekeskkonnaga, vt tegevus 1.2)	Kohtumised huvirühmadega avalikustatakse ajakohaselt ja avalikkusele arusaadaval viisil.	01.2021	06.2022

3.2. Teavitaja kaitse regulatsiooni rakendamise toetamine

august 2020 – juuni 2022

Vastutaja	Justiitsministeerium
Kaasvastutavad asutused	
Kaasvastutavad vabaühendused	Korruptsioonivaba Eesti

Tegevuse kirjeldus	
Millist avalikku probleemi tegevus lahendab?	Vihjeandmine ehk väärkäitumisest teavitamine on Eestis veel juriidiliselt reguleerimata valdkond ning ühiskondlikult pigem tabu kui aktsepteeritud tegevus. 2021. aasta lõpuks peaks Eesti üle võtma ELi samateemalise direktiivi, mis seab riigisisesele seadusandlusele üpris kõrged standardid. Seejuures peavad näiteks kõik üle 50 töötajaga riigiasutused sisse seadma vihjeandmise mehhanismid, sh konfidentsiaalsust tagavad vihjekanalid. Elektrooniliste kanalite konfidentsiaalsus pole aga alati tagatud, mistõttu tuleb väga tõsiselt läbi mõelda, kuidas avalikes asutustes vihjekanaleid luua nii, et need oleksid tõhusad ja vastaksid seadusandlikele nõuetele.
Tegevuse kirjeldus	Võimalike kulutõhusate ning konfidentsiaalsus- ja turvalisusnõuetele vastavate kanalite või süsteemide analüüs, mida saaksid kasutada nii avalik kui ka erasektor. Tehnoloogilise lahenduse arendamine.
Kuidas aitab tegevus kirjeldatud probleemi lahendada?	Konfidentsiaalsete vihjekanalite loomine ning vastutavate isikute koolitamine aitab kaasa teavituste asjakohasele vastuvõtmisele ning menetlemisele nii avalikus kui ka erasektoris. Hästitoimivad vihjekanalid aitavad omakorda kaasa vihjeandmise maine parandamisele ning väärkäitumiste varasemale avastamisele.
Milliste AVP väärtuste edendamisele tegevus kaasa aitab?	Läbipaistvus Vastutavus
Lisainfo	Tegevus toetab „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamist. Samuti on tegevus seotud „Korruptsioonivastase strateegia 2013–2020“ jätkudokumendi (koostamisel) tegevustega.

Tegevuse etapp	Tulemus	Algusaeg	Lõpuaeg
Vihjekanali võimalike e-lahenduste analüüsimine	Leitud on tehnoloogilised lahendused, millest on konfidentsiaalsete ja turvaliste vihjekanalite loomisel kasu nii avalikule kui ka erasektorile.	08.2020	06.2021
Korruptsiooniteemalisele koolitusele vihjeandmise teemalise mooduli lisamine	Koolitusmaterjalid on valmis.	01.2021	06.2021
Tehnoloogiliste lahenduste loomine	Lahenduste loomine on töös.	06.2021	06.2022
Asutustele ja vastutavatele isikutele abistava juhendmaterjali loomine	Tehnoloogiliste lahenduste juurde on loodud abimaterjalid.	06.2021	06.2022

Tegevuskava elluviimine

Tegevuskava viiakse ellu riigi ja vabaühenduste partnerluse kaudu. Iga tegevuse vastutaja koordineerib koostööd kaasvastutajate ja partneritega. Tegevuskava elluviimist jälgib ja koordineerib ARVAK, mis koguneb kuni neli korda aastas. ARVAKi tegevust toetab mitteformaalne AVP ümarlaud, kuhu kuuluvad vabaühenduste esindajad ja teised huvitunud.

Riigikantselei avaldab oma veebilehel¹⁴ tegevuskava elluviimise ülevaate vähemalt kaks korda aastas, aga võimaluse korral jooksvalt, lähtudes tegevuste eest vastutajate elluviimise ülevaadetest.

Tegevuskava lõppedes koostatakse tegevuskava täitmise aruanne. Sõltumatu hindamismehhanism koostab tegevuskava kohta kaks aruannet: lähtearuanne, kus analüüsitakse tegevuste asjakohasust ja võimalikku mõju, ning lõpparuanne, mis keskendub tegevuste elluviimise tulemuslikkusele.

¹⁴ <https://www.riigikantselei.ee/et/avatud-valitsemise-partnerlus>